

28.04.2021

Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

HE 52/2021 vp

Sisäministeriön lausunto hallituksen esityksestä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevien säännösten muuttamiseksi

Lakivaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksestä laiksi rikoslain (39/1889) 37 luvun muuttamisesta. Sisäministeriön poliisiosaston edustaja on osallistunut oikeusministeriön asettaman työryhmän valmistelutyöhön. Sisäministeriö lausuu seuraavaa.

Yleiset kommentit

Rikostorjunnan kokonaisvaikuttavuuden näkökulmasta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/713, jäljempänä direktiivi, kansallinen täytäntöönpano on kannatettava. Maksuvälinepetoksilla saatava rikoshyöty, maksuliikenteen painopisteen siirtyminen entistä enemmän pois käteisestä rahasta ja maksuvälinepetosten tekotapojen lukuisat tekoavat aiheuttavat sen, että maksuvälinepetos on haitallinen ilmiö lailliselle talousjärjestelmälle.

Maksuvälinepetosdirektiivin käyttämä maksuvälineutraali sääntely on sisäministeriön näkemyksen mukaan onnistuttu siirtämään hallituksen esitykseen. Huomioiden maksuvälineiden tähän asti toteutuneen ja tulevaisuudessa todennäköisesti jatkuvan kehityksen valittu sääntelymalli on perusteltu.

Direktiivin 2 artiklan b alakohdan mukaan suojatulla laitteella, esineellä tai tietueella tarkoitetaan laitetta, esinettä tai tietuetta, joka on suojattu jäljitelmien ja petosten varalta esimerkiksi mallin, koodin tai allekirjoituksen avulla. Hallituksen esityksessä valittu ja direktiiviä seuraava sääntelymalli, jossa suojaa annetaan ensisijaisesti suojatuille välineille, on kannatettava. Rikoslain antaman suojan piiriin kuulumisen voi olettaa olevan kannustin uudentyyppisten maksuvälineiden liikkeellelaskijalle. Virtuaalivaluutta on direktiivin 2 artiklan d alakohdan, ns. viidennen rahanpesudirektiivin ja virtuaalivaluutan tarjoajista annetun lain (572/2019) 2 §:n määrittelemällä tavalla perinteiseen valtiolähtöiseen liikkeellelaskuun verrattuna poikkeava vaihdannan väline.

Virtuaalivaluutan käytön yleistyminen, tarjolla olevien virtuaalivaluuttatyyppien määrän lisääntyminen ja jatkuvasti kasvussa oleva virtuaalivaluutan arvo ovat hyväksyttävä peruste täsmentää rikoslain 37 luvun maksuvälineen määritelmäsäännöksiä virtuaalivaluutan osalta.

Rikostorjunnan kannalta sähköiset maksuvälineet, esimerkiksi virtuaali-valuutta, muodostavat uudenlaisia ongelmia. Maksuliikenteeseen ja maksuvälineisiin kohdistuvilla rikoksilla saadun, sähköisessä muodossa olevan rikoshyödyn siirtäminen valtiosta toiseen on helppoa. Tämä puolestaan aiheuttaa sen, että esitutkinnassa käytettävien toimivaltuuksien on oltava ajantasaisia ja kattavia. Sisäministeriö toteaa, että rikoslain luvuissa olevien rangaistussäännösten muuttamisen sekä toimintaympäristön muuttumisen vaikutuksia on tarpeen tarkastella kokonaisuutena. Tältä osin oikeusministeriön 10.7.2020 asettaman työryhmän tehtävä pakkokeinolain muutostarpeiden tarkastelussa on tarpeellinen.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan hallituksen esityksessä toimivaltuuksiin esitetyissä muutoksissa on huomioitu kansallisen lainsäädännön ja Suomen kansainvälisten velvoitteiden luomat perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen vaatimukset.

Pykäläkohtaiset kommentit rikoslain 37 luvusta

Hallituksen esityksessä ehdotetut rikoslain 37 luvun maksuvälinerikoksiin sovellettavat erityissäännöt selkeyttänevät säännösvalintaa tulkintatilanteissa. Hallituksen esityksen perusteluissa on otettu riittävällä tarkkuudella kantaa lainkonkurrenssitilanteisiin.

8 §:n 1 momentin 2 kohdan ehdotettu muutos on kannatettava huomioiden nykyisestä rangaistussäännöksestä annettu korkeimman oikeuden ratkaisu (KKO 2019:44). Pykälän 1 momentin 3 kohta uutena säännöksenä selkeyttäne lainvalintaa verrattuna rikoslain 36 luvun 1 §:n 2 momenttiin. Maksuvälineiden ja niiden taustalla toimivien tietojärjestelmien väliseen tietoon kohdistuva rikos on luonteeltaan riittävän vakava teko ollakseen rangaistava ilman rikoslain 36 luvun 1 §:n 2 momentin edellyttämää vahingoittamistarkoitusta.

9 §:n 1 momentin 2 kohdan ehdotettu poistaminen on perusteltua rangaistussäännöksen ajantasaistamiseksi. Pykälään ehdotettu uusi 3 kohta on muotoilunsa perusteella riittävän kohdennettu ja näin ollen täyttää tarkkarajaisuuden vaatimukset. Rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentin järjestäytyneen rikollisuuden määritelmä ja kokonaisarvostelun merkitys törkeyden arvioinnissa ovat vakiintuneita oikeusjärjestelmässämme. Ehdotettu 3 kohta sopisi sanamuotonsa ja rangaistusasteikolle sijoittumisen vuoksi rikoslain kokonaissystematiikkaan.

11 §:n 1 momentin 1-2 kohtiin ehdotetut muutokset muodostavat tasapainoisen kokonaisuuden. Tekotapojen luettelo on kattava ja sen voi olettaa vastaavan jatkuvasti muuntuviin tekotapoihin. Internetin merkitys rikosten tekemisen mahdollistamisen alustana sekä ohjelmistokielellä luodun rikoksentekovälineen aineeton luonne on huomioitu riittävällä tavalla. Ehdotetun 2 kohdan uusi luonne maksuvälineen väärennysaineistoa koskevana erityissäännöksenä sopisi hallituksen esityksen perusajatukseen.

12 §:ssä määritelmä uusi rangaistussäännös maksuvälinerikoksesta on tarpeellinen osoittamaan maksuvälinepetoksessa tarvittavan rikoksentekovälineen anastamisen ja varsinaisen maksuvälinepetoksen tekotoimen erillisyyttä. Ehdotettu muutos ei sisäministeriön näkemyksen mukaan muuta vallitsevaa oikeustilaa, mutta se voi selkeyttää tulkintatilanteita.

13 §:n tarkoittama törkeä maksuvälinerikos on luonteva rangaistussäännös tarkasteltaessa hallituksen esitystä kokonaisuutena. Kvalifiointiperuste on yhdenmukainen verrattuna 9 §:n 1 momentin 3 kohtaan.

14 §:n ehdotus lievästä maksuvälinerikoksesta on kannatettava. Rangaistussäännös täydentäisi laintulkitsijan ja -käyttäjän harkintavallan käyttömahdollisuuksia rikoslaissa vakiintuneesti omaksutun tavan mukaisesti.

15 §:n määritelmäsäännöksiin ehdotetut muutokset on perusteltu kattavasti. Nykyaikaisiin maksuvälineisiin liittyvää teknologiaa on esitelty yksityiskohtaisesti ja siihen liittyviä käsitteitä avaten. Tämä puolestaan palvelee hallituksen esityksen asemaa oikeuslähteenä tulkintatilanteissa. Sisäministeriö toteaa hallituksen esityksen tältä osin ja yleisimminkin täytävän kiitettävästi lainsäädäntötyölle asetetut laatuvaatimukset.

Muilta osin sisäministeriöllä ei ole lausuttavaa.

Poliisiylitarkastaja

Sami Ryhänen

Jakelu

Lakivaliokunta

Tiedoksi

Sisäministeri Ohisalo
Valtiosihteeri Parviainen
Erityisavustaja Kerman
Kansliapäällikkö Pimiä
Erityisasiantuntija Lindstedt
Johdon sihteerit (Söderman, Landström, Kautto)
Osastopäällikkö Laitinen
Poliisijohtaja Gerkman
oikeus@intermin.fi